

Verkade Fabrieken nv, Koninklijke

Vooraanstaand bedrijf in de levensmiddelenindustrie in Zaandam. Zie ook: [Verkade](#), ondernemersgeslacht.

Verkade werd opgericht op 2 mei 1886 als Stoom Brood- en Beschuifabriek 'De Ruyter', der firma Verkade & Comp Zaandam door E.G. Verkade, die toen reeds 51 jaar was. Hij zette het bedrijf op om zijn zonen een toekomstmogelijkheid te bieden. Eerder had hij een patent-oliefabriek aan de Oostzijde, die in 1875 door brand verloren ging. Daarna hield hij zich tien jaar bezig met de handel in granen en zaden.

Het idee om een broodfabriek te beginnen haalde hij uit een alfabetisch handboek van Nederlandse Vennootschappen. Broodfabrieken waren omstreeks 1870 ontstaan in de steden, op het platteland ontbraken ze. Volgens Verkade moest een fabrikant die productie en distributie grootschaliger aanpakken om ook op het platteland goedkoper te kunnen leveren dan de bakkers. Hij koos voor de Zaanstreek, omdat men daar door de invoer uit Amsterdam al redelijk bekend met fabrieksbrood was.

Op een aangekocht terrein aan de Westzijde ('aan weg en Zaan') liet hij een nieuw pand bouwen, waarin een stoommachine werd geplaatst. De Ruyter begon met vijftien werklieden, waaronder een chef-bakker. Van hem moest het vakmanschap komen, de oprichter wist niets van bakken.

De productiecapaciteit van de broodfabriek was van het begin af aan van dien aard, dat de Zaanstreek alleen als afzetgebied te klein zou zijn. Al in 1887 was er een filiaal in Amsterdam, dat later in een depot werd omgezet. In 1904 had het bedrijf eigen broodwinkels in Den Helder, Alkmaar, Schagen, Beverwijk, IJmuiden, Purmerend, Hoorn, Medemblik en Anna Paulowna, en depots verspreid over de Zaanstreek en in Landsmeer, Noord-Scharwoude, Oosthuizen en Koedijk. Er ging een landelijk netwerk ontstaan van agenten ('grossiers'), vooral voor koek en beschuif.

Fabrieksuitbreidingen en -verbouwingen hadden plaats in in 1887, 1890, 1894, 1897, 1898, 1900, 1903 en 1904.

Verbod op nachtarbeid

Het einde van de broodproductie werd veroorzaakt door een wet die de bakkers nachtarbeid verbood. Dit thema was in 1897 aangeslingerd door de Bakkersgezellenbond en vervolgens ook door de Bakkersbond. Verkade ging er toen toe over de mensen niet constant 's nachts te laten werken, maar een ploegenstelsel in te voeren. In 1919 trad de wet in werking. Aangezien het toen niet meer mogelijk was om de verafgelegen depots en winkels te voorzien werd de broodproductie beëindigd. Vanaf de oprichting werd in De Ruyter beschuif gebakken. De warmte van de voor brood gestookte ovens kon doelmatig worden aangewend voor de beschuifproductie, alle bakkers deden dat.

Nieuw was de fabrieksmatige aanpak, Verkade was de eerste beschuifabriek. Na twee jaar begon Verkade met de verkoop van het product in bussen ook dat was nieuw. Het werd tot dan toe los uitgevent - en lag de weg naar omzetvergroting open. Het bezwaar van de los verkochte beschuifen was dat ze snel oudbakken werden, de busverpakking loste dit op. Bovendien leidde de losse verkoop tot knoeierij, bakkers verkochten Verkade-beschuif als eigen baksel. Op de bussen begon Verkade spoedig de fabrieksnaam te vermelden. Zo werd beschuif in 1888 een merkartikel en Verkade een merkenfabrikant. Voorts begon het bedrijf met het bakken van ontbijt-, sucade- en gemberkoek. Deze producten zijn later uit het assortiment verdwenen.

In 1898 begon Verkade waxine-lichten te maken, aanvankelijk in een afzonderlijke onderneming in Amsterdam. Twee zonen (Ericus Gerardus en Arnold Hendrik) hadden inmiddels de leiding van de fabrieken te Zaandam overgenomen. Maar er was een derde zoon die het zakenleven in wilde, Johan Anton Eduard. Drie zonen aan de top zou voor het Zaandamse bedrijf een te zware belasting zijn, daarom koos de inmiddels 62-jarige ondernemer voor het opzetten van een nieuwe fabriek. In Engeland werd patent verkregen voor de vervaardiging van nachtluchten. Daarnaast werden al snel de voor Nederland geheel nieuwe theelichten gemaakt. Als gedeponeerde handelsmerk werd de naam Waxine gekozen. In 1902 werd het bedrijf naar Zaandam verplaatst. En een jaar later werden beide familiebedrijven samengevoegd. De export van waxine bleek al snel succesvol, met name ook naar Turkije en het Nabije Oosten, waar waxine werd gebruikt voor de verlichting van moskeeën en harems.

Plannen voor biscuit

In 1910 kwamen er plannen om biscuits te gaan maken. Besloten werd in samenhang met het bestaande bakkerijbedrijf een proeffabriek te beginnen. Van meet af aan werden de biscuits (te beginnen met Maria en Petit Beurre) verpakt verkocht. Het succes viel aanvankelijk echter tegen, vooral door de zeer sterke positie van Engelse bedrijven op de Nederlandse markt. De grote kans kwam toen in de Eerste Wereldoorlog de Engelse aanvoer stagneerde. In 1915 werden bij Verkade zo'n twintig verschillende biscuitsoorten gemaakt. Besloten werd tot de bouw van een geheel nieuwe biscuitfabriek aan de Vaart, die in 1916 werd geopend. Vanaf toen presenteerde het bedrijf zich als nv Verkade's Fabrieken. Op het hoogtepunt maakte Verkade meer dan zestig soorten biscuit. Daarna werd het pakket weer belangrijk ingekrompen.

In 1918 ontstonden door de Eerste Wereldoorlog tekorten aan grondstoffen voor de bakkerij. Met name aan meel en gist begon een gebrek te komen, daardoor was de gehalveerde suikertoewijzing nog steeds aan de royale kant. Het overschot werd gebruikt voor de productie van nieuwe artikelen: fondant en borstplaat. Dit was het begin van de later sterk uitgegroeide afdeling chocolade en suikerwerken. Caramels werden toegevoegd en in 1919 kwam de productie van bonbons op gang, aanvankelijk met couverture van de firma [Grootes, gebroeders D. & M.](#) uit Westzaan, totdat Verkade zelf chocolade ging maken.

Video

De chocoladeproductie nam zo toe dat in 1936 een geheel nieuwe grote chocoladefabriek aan de Zaan werd gebouwd, die rond 1965 nogmaals sterk werd vergroot. De bouw van de nieuwe fabriek lag midden in de crisis. Maar deze leek Verkade nauwelijks te raken. Terwijl de koopkracht dramatisch daalde, groeide Verkade tegen de verdrukking in. De grote spreiding in en de kwaliteit van de producten en ook de bekende [Verkade Albums](#) zorgden voor toenemende omzetten.

Verkade maakt nog steeds chocolade. De bonbons, de toffees, de borstplaat en de caramels verdwenen uit het assortiment. In 1982 nam Verkade de chocolade-productie van Marvelo (zie: [Ahold](#)) over. In 1927 was Verkade ook begonnen met het bakken van wafels. Twee jaar later werd daarvoor het bedrijf Verhagen en Van Oorschot in Den Bosch overgenomen. Pas na de Tweede Wereldoorlog werd dit bedrijf volledig in Verkade geïntegreerd. De wafelproductie werd daar geconcentreerd, terwijl enkele Bossche producten (zoals toast) naar Zaandam kwamen. In 1960 kreeg Verkade knäckebröd in het pakket. Dit is een handelsproduct, dat wordt betrokken van WASA in Zweden en de Duitse dochter van dat bedrijf.

Productie van zoutjes

Eveneens in 1960 begon Verkade de productie van zoutjes (in de Zaandamse biscuitfabriek). De moeilijke tijd voor Verkade begon in 1973. Dat jaar kelderde de winst met 42 procent. In 1974 was er voor het eerst sprake van verlies: 3,6 miljoen gulden. Daarna kwam een tijdelijke opleving, 1975 bracht weer winst. Begin jaren tachtig van de 20e eeuw kwamen er opnieuw forse verliezen, die voortduurden tot 1985. De structuur van de levensmiddelenmarkt was drastisch gewijzigd. De consument was onder de ingezette recessie beduidend prijsgevoeliger geworden. Voor Verkade, dat zich altijd op kwalitatief hoogwaardige - en dus duurere - producten had geconcentreerd, moest dit alles wel consequenties hebben. Daarbij kwam de steeds sterker wordende concentratie in de handel in levensmiddelen.

De distributie-politiek van Verkade had zich tientallen jaren lang gekenmerkt door een rechtstreekse bewerking van de kleinhandel. Het groothandelskanaal werd niet ingeschakeld. Een eerste aanpassing aan de veranderende tijden was de reorganisatie van de verkoop op de Nederlandse markt. Het aantal regionale verkoopkantoren werd bijna gehalveerd, terwijl samenwerkingspatronen tot stand kwamen met de groothandel.

In 1983 volgde verdere aanpassing en werd de verkoop geheel geconcentreerd op het grootwinkelbedrijf en op de groothandel. Daarnaast werd het assortiment van Verkade in deze periode aanzienlijk ingekrompen. Tal van producten verdwenen: ontbijtkoek, toffees, banket,

gebaksoorten, borstplaat, bonbons en handelsproducten als de frisdrank Capri-Senne, pinda's en andere nootsoorten en geroosterd brood. Eerder waren door de saneringen al vers-gebak-afdelingen in Leeuwarden en Weert gesloten. De reorganisaties hadden niet alleen tot gevolg dat een groot aantal producten uit het assortiment verdween, ook het werknemersbestand werd sterk ingekrompen.

In september 1981 had Verkade nog 1750 personeelsleden, begin 1986 waren dat er minder dan 900. In 1986 vormden beschuit, waxine, biscuit, chocolade, wafels, zoutjes en knäckebrød de zeven 'speerpunten' in het Verkade-beleid. Elk van die productgroepen bestond uit een aantal soorten, er waren bijvoorbeeld zeven soorten zoutjes en dertien typen biscuits. Daarnaast produceerde Verkade paneermeel, langetjes, toast, natriumarme creamcrackers, croustons en nooddrantsen voor bij voorbeeld de scheepvaart, maar het beleid van Verkade voor de toekomst richtte zich toch vooral op de zeven genoemde hoofdgroepen waar de andere kleine producten meestal afgeleiden van waren.

Voorts had Verkade in Frankrijk een fabriek van fruitcake. Na een nieuwe vennootschapswetgeving was in 1973 de nv omgezet in een bv. In april 1986 werd Verkade weer een nv. Door deze omzetting kon Verkade ook naar de officiële beurs gaan, waar certificaten van aandelen op de parallelmarkt werden genoteerd. De maatregelen sorteerden effect. In 1986 was er al weer een winst van ongeveer 12 miljoen gulden, in 1987 14,5 miljoen, in 1988 15 miljoen en in 1989 12,1 miljoen.

In 1990 werd bekend gemaakt dat de beschuitproductie uit Zaandam zou verdwijnen. Verkade besteedde deze uit aan de bedrijven Ter Beek in Almelo en Van der Meulen ('Bolletje') in Hallum (Friesland). De bedrijven kregen daarvoor de geheime receptuur van Verkade. Niet lang daarna werd aangekondigd dat de productie van waxine-lichtjes in Zaandam zou worden beëindigd.

Jaren '90 werd bekend gemaakt, dat Verkade zich toch zou aansluiten bij een grotere branche-genoot. Het bedrijf werd onderdeel van het Britse 'United Biscuits', de op-een-na grootste koek- en biscuitfabrikant van Europa. Na enige vertraging, in verband met onderhandelingen over de hoogte van het bod op de aandelen door United Biscuits, hield Verkade op als zelfstandig bedrijf te bestaan.

[economie](#)
[actualiseren](#)

From:
<https://www.zaanwiki.nl/encyclopedie/> - **ZaanWiki**

Permanent link:
https://www.zaanwiki.nl/encyclopedie/doku.php?id=verkade_fabrieken

Last update: **2019/05/10 13:37**

